

Papp Tibor

Vipera és oroszlán

A dédunoka ugyan soha nem jutott el a sziporkázó nyáresti fények locsolásában fürdő észak-magyar kisvárosokba, ahol a kocsmárosné macskája éjfél után édes-bús dallamokat nyávog, ahol reggelre mindenki tudja, hogy az éjjeliőr egy női zsebkendőt talált a templomkert mögött, melyen ugyan nem volt hímezett monogram, de némi olcsónak nem mondható szépillat lakozott benne, amiből több, a sötétség leple alatt a bokrok között megforduló nőszemélyre lehet gyanakodni, nem ott találkozott az idegennek kijáró figyelemmel és az icipici szájhúzással jelzett megvetéssel sem, de éltes, minden pletykával felfegyverzett házadó nőjének, az özvegy nyomdásznénak meleg karosszékében ülve elhitheti magával, hogy a kisvárosokban a szóbeszéd alkotta évszakok aligha különböznek egymástól Európa keleti meg nyugati felén, és az idegenség, mely néha viszkető bőrként tapad a testre, ott, a Szepességben is kellemetlen lehetett annak, aki átélte, ugyanúgy, mint itt. Ez a tapasztalat először a fehér ablakkeretes, cakkos tetejű házakkal kipitykézett utcák girbegurba szalagjával behálózott belga kisvárosban, Herve-ben érte utol. Macskák itt is vannak, de jelenlétük hidegen hagyja a lakókat, talán éppen ezért nem éjszaka, hanem akkor koncerteznek, amikor a mindennapok zaja beolvasztja hangjukat a városka csingilingi-pocsolyájába. Jellegtelen loccsanás minden nyávogásuk. Itt a macskányi ölebek a kitétetett kedvencek, bizonyos családoknál körülöttük forog az élet, minden tettük a házi krónika kiemelt eseményeként van jelen a szomszédok közti, egyik ablakból a másikba átkiabált beszélgetésekben. Képzeld el, drága Mariskám, az én kis arany kutyám az öreg úr cipőjét odahúzta a tála mellé és belenyomta a tejberiszbe. Amikor napi körútjukra vásárolni, kirakatot nézegetni vagy trécselni indulnak az érdeemesült asszonyságok, a pékné vagy a jegyző felesége, a kis dögöt ölbekapják és lehelletük szalmájával melengetik. Nagy melleiken, mint egy húszszigeten reszkető hajótörött, a Fifinek becézett kidülledt szemű, hegyes orrú kutyus fogait mutogatva, talán mosolyog, mustrálja az általa uralt, az ő lebegő magasságában leledző környezetet. A mészárszékekben a családnak az olcsóbb hús jut, de Fifinek, aki éppen a terebélyes asszonyság kivágott ruhájának nyitott kapuján belül a keblek között bújik meg, csak a feje kukucska ki a kétoldali tejes bástyák közül, egy szelet bélszín jár, amit a mészárosnak azon nyomban kell megdarálnia. A Fifik miatt néha a családi béke is felborul, a városka egyetlen ügyvédje szerint igenis elfogadható válóoknak a férj durva viselkedése az ártatlan, védtelen kis állattal szemben. Híres per volt a nagy vendéglő szakácsának és feleségének a válása, mely úgy kezdődött, hogy az ágyban a férfi simogatós közeledtére az asszony védekezésül többször is kettejük közé tette a kutyát, mire a megsértődött férj kidobta Fifit az ablakon az első emeletről. Az állatorvos megállapította, hogy a kutya sérülései nyolc napon túl gyógyulók. Az asszony

Fifi és a maga nevében óriási kárpótolási igényt jelentett be, nemcsak a mosógépet, a bronzból öntött csillárt meg a kutyatányérokat követelte, hanem a házat is, az egészszet, ahol ők Fifivel ketten, kivetettek, meghúzódhatnak, a férj pedig elégedjen meg az autóval. Azóta Fifi nemcsak lakója, hanem tulajdonosa is a háznak, a szakács pedig, ház nélkül maradván, eladta az autóját s gyalog jár be a vendéglőbe a városka széléről, ahol talált egy hónapos szobát.

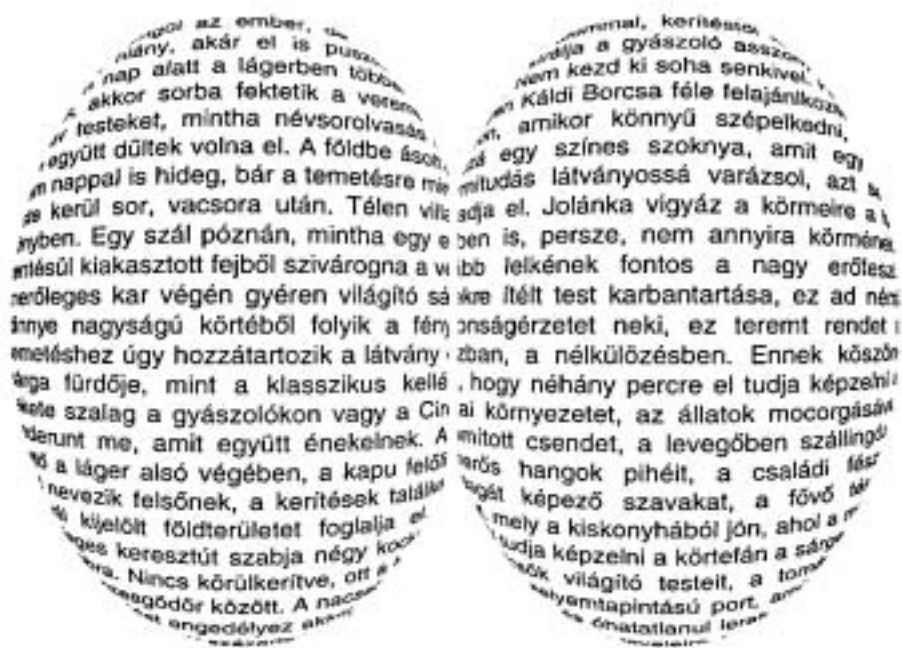
Mióta hol két hétre, hol többre, különösen tavasszal, amikor a helyi sajt a legfinomabb, az özvegy nyomdászénál bérel szobát, a második emeletit, a tető alatt, mély barátság szövődött közöttük, olyan emberi kapcsolat, olyan természetükből adódó közelség, mint amilyen csak az egymás mellett álló fák összetalálkozó ágai, szellő mozgatta levelei között létezik, melynek mélységét az sem kibesbíti, hogy mind a ketten és minden alkalommal tudják, nem sokáig lesznek közös fedél alatt, sikamlós beszélgetéseiket előbb-utóbb ponttal zárja le az újabb utazás.

Madame Lulu nem is pénzért ad neki szállást (elfogadja a bankókat, de soha célzást nem tesz rájuk), hanem azért a megfizethetetlen örömet, hogy van kivel nyakló nélkül beszélgetnie. Neki, Olivérnek, mint mindenkinek, aki nem idevalósi, és ráadásul még fiatal is, nincs fogalma arról, hogy a városka pókhálójának számai pontosan hová vezetnek, kit, mit kötnek össze, Madame Lulu nyugodtan emlegethet egy régi nevet s hozzáteheti: féltékenységből ölte meg egy konyhakéssel a kikapós (hogy csúnyábbat ne mondjak) feleségét a háború alatt, aztán gyorsan egy kóbor német katonára kente az egészszet, rendőrileg megúszta, de a helybélieket nem tudta megtéveszteni, vagy utalhat saját kalandjaiból egy úrra, aki talán már rég nem él, de a városkában mindenki ismeri a nevét, itt él a rokonsága. Nős ember volt, saját hite szerint nem csalta meg a feleségét, nem lakozott benne a magát hangoskodva mutogató asszonnyal szemben sem féltékenység, sem szerelmes birtoklásvágy, és amit nem kívánt meg a másiktól, magára nézve sem tartotta kötelezőnek, éppen ezért nyugodt lelkiismerettel és gyakorta megosztotta valamelyik másik nembéli egyeddel a legmagasabb gyönyör megvalósulásához vezető – számtalan variációt kínáló – tevékenységét. Higgye el Olivér, neki olyan természetes volt ez a dolog, olyan egyszerű, mint az ebéd vagy a vacsora, s ezt a kisajátítást kerülő szemléletet igyekezett belesulykolni alkalmi párjának a fejébe is. Mert ugye, lelkiismeret-furdalás nélkül kártyáznak együtt az emberek, csak azért, mert jólesik nekik, hát miért ne lehetnének együtt férfiak és nők ugyanígy, csak azért, mert jólesik nekik, anélkül hogy egyedulalmat követelnének a másikkal szemben, ezt propagálta ő. Nagyon nagy lélek volt, berepülte az emberi természet hegyeit, völgyeit, nincs is szebb annál, ha valaki önfeláldozó és puritán. Madame Lulu a nyomdában tanulta a bölcsességet, ami nem volt éppen szokratészi, de alkalmasint lehet mély és elgondolkoztató. Vajon Olivér ismeretségi körében akad-e olyan puritán, aki önfeláldozó? Egyáltalán, akad-e puritán?

Madame Lulu, amikor szabadjára engedte emlékezetét, olyankor egy nagy időszákból húzta ki – mintha régi nadrágokat, divatjamúlt szoknyákat bányászna elő – a többnyire már felejtéstől megszaggatott, rongyos állapotban heverő eseményeket: az első biciklivásárlást, a cirkusz érkezését, a diófát kettészakító villámcsapást, akkor a múlt is jelen idő volt, amikor például felidézte a híres karcsonyi vacsorát, azt a bizonyosat, amikor a haló porában is ügyetlennek, mac-

kómozgásának emlegetett férj bejelentette neki, hogy válni akar egy csitri miatt, amiből persze nem lett semmi, mert náluk az volt a szokás, hogy karácsony estét vendéglőben, nagy vacsorával ünnepelték meg, akkor is, tudja Olivér, én nem szeretem az osztrigát, csak úgy, ha egy kis borsot tudok szórni rá, én nem hagyom magam, a csitrire is rászórom, ha idejön, gondoltam magamban, s ezt a férjem is észrevette, de nem jött. Na, azért nem volt mindig ilyen kihegyezett a hangulat. Jobb napokon vidám ember volt az uram, szeretett mindenféle mókákat kitalálni, amikor összeházasodtunk, akkor még nem volt se rádió, se televízió. Nem voltunk gazdagok, úgy szórakoztunk otthon, ahogy tudtunk. Egyszer azt találta ki, hogy menjek le a műhelybe és pucér fenékkal üljek rá a nyomáshoz előkészített ólomoldalakra, s majd a fenekemen fogja elolvasni a szentenciákat. Én is elég hóbortos voltam ahhoz, hogy csak azért, hogy a kedvébe járjak, megcsináljam, amit kér. Este volt már, felemeltem a hálóingemet és ráültem a befestékezett oldalakra, aztán felálltam, hátat fordítottam neki, derékig felcsavartam a pendelyt és meghajoltam, hogy jól lássa az olvasnivalót. Képzelve el! Ha-ha-ha.

Olivér megpróbálta elképzelni (csak az írást, mert Madame Lulut semmiképpen nem tudta, nem is akarta gondolatban megfiatalítani, ha megtenné, ha elképzelné hús-vér fiatalasszonyként, akkor szent meggyőződése, hogy különös és számára oly fontos barátságuknak azonnal vége szakadna).

Olivér elképzelte a látványt, lelki szemeivel megízlelte, agyában megforgatta, s megnyugtatta magát, hogy a nyomdásznak felkínált olvasókönyv két lapja ilyen lehetett, mert az ember mindent el tud képzelni. Az özvegy nyomdászné

le-fel járatta húsos szempilláit, mint egy hápogó virágkehely, melyet apró bogarak ingerelnek, mintha azt akarná jelezni, hogy most ő is elképzeli, mert látni ő sem látott semmit akkor, csak a férje, aki magához húzta a földszinti nyomdahelyiségben található egyetlen gyékényfonat ülőkével puhított széket, leült rá és előrehajolva vizsgálta az eleven könyvet.

Olivér nem akart adós maradni, a kétemeletes kisvárosi ház első emeleti szobájában, a hatalmas ablakon át, függönyök közt lebegő fényben az elképzelt látomásból átváltott emlékezésbe, mert rövid életének rengeteg zezzuga kínálkozik alkalmi színpadnak, melyen a közelmúlt édes-bús minidramái, vértelen színdarabjai várják a függöny fellebbentését, neki csak az első szót kell a szájára venni, a többi jön magától a darab eseményeivel együtt. Ezúttal az özvegy nyomdász-nénak egyik kudarccal végződő sajátos történetét (majdnem mindnek kudarc a vége) mesélte el, melynek a közeli lapos városkában, Hasseltben, egy lányos házban a fickós, flamandosán szőke, lisztfehér bőrű, bögyös mama volt a főhőse. Valahányszor vendégként megérkezett hozzájuk, a mama, a tulajdonképpeni házi-asszony (a nagymama csak a vendég előtt, főleg vacsora alatt játszotta ezt a szerepet) azonnal felszaladt a családi színpadra, amelyik forgószínpad lévén aszerint forgott, hogy Olivér éppen hol tartózkodott. Szemmel, kézzel és bizonyára gondolataiban is úgy kapaszkodott Olivérre, mint repkény a tóparti villa falára, érződött rajta, hogy be akarja vonni, fonni, úgy, hogy egyedül az övé legyen, mintha a gyereke lenne, de akit szeretőként is használhat esetleg. Ott érezte először, milyen egyszerűen fogamzik meg a társadalmi kiközösítés: míg a család hallgatólagos jóváhagyásával a csinos háziasszony kertelés nélkül játszadozott vele, megfogta a kezét, majd felcsúsztatta tenyerét kabátujja alá, vagy az asztal alatt a cipőtől megszabadított púderpamacs-puha lábaival átsimogatott az ő férfiasan szőrös lábszáraihoz, addig a család elrettenve figyelte nagyobbik lányuk nyiladozó szerelmét iránta. Midőn nyilvánvalóvá lett a dolog, azaz mindenki látta már, még az ezüstittallal járó nagymama is, hogy a kislány le nem veszi róla a szemét, a család, bizonyára némi tanácskozás után, melyet a közjegyző nagypapa vezetett le, megszakított vele, a bögyös mama legnagyobb bánatára, minden kapcsolatot, és sündisznószemű, turcsi orrú, vastag combú, elhízásra hajlamos, de erotikus provokálásban anyukát követő kislányuknak, aki valahány sima búcsúzó arcon csokoláskor beledugta nyelvecskáját Olivér fülébe, és a cimpát is bekente meleg nyálával, megtiltották még azt is, hogy az utcán köszönjön neki.

Pedig a veszély a mama oldaláról fenyegette magát, jegyezte meg az özvegy nyomdászné, a félreértés oka a bögyös mama kitanult, kifinomult játéka volt, ettől volt magának eufórikus közérzete, nem a kislánytól, mégis a mama volt az egyetlen, aki igazán ráfizetett, azért, mert a kiszemelt, felelősség nélkül fogyasztható áldozat kicsúszott a karmai közül. Maga nagyon szépen kimászott belőle, és annyival gazdagodott is, hogy felfedezte helyét a mi világunkban.

Ettől a gazdagodástól szívesen eltekintettem volna.

Higgye el, maga kétéves nyerő csikóként került ki az ügyből. Ki tudja, miféle vipera lakozik abban a leányban és miféle oroszlán az anyjában. Az egyik harap, a másik mar. Olivér, maga még túl fiatal ahhoz, hogy két vadállat között épségben maradjon.